

A fényképezés kutatómódszertani szerepének nyomatékosítására a szerző kalandos utazásra hívja az olvasót, aki az út során számos olyan kutatással (például a szociálanropológia vagy a néprajz területéről vett vizsgálatokkal) ismerkedhet meg, ahol kiemelt hangsúlyt kaptak a fotók. A kronológiai áttekintés a tudományterületek fejlődésének követése mellett rávilágít a kutatómódszertani repertoár bővülésére is.

Mindezen gondolatok kiválóan előkészítették a harmadik fejezetet, amelyben tömören és a lényegre kiemelve kaphatunk információt arról, hogy a társadalom, az emberi tevékenység, a viselkedés, a környezet hogyan jelenhet meg a vizuális adatok között. Kutatómódszertani probléma lehet azon kérdés továbbgondolása is, hogy a vizuális adatok miként és mennyire jelennek meg a szövegekkel vagy a hangadatokkal kombinálva (lásd például a képfeliratok, a képkommentárok esetét). Ezt a területet csak részlegesen érinti a könyv, hiszen itt már előtérbe kerülhetnek a multikódolt adatok elemzési lehetőségei is. Ez a rész „késlelteti” a fotóelemzés módszer-repertoárjának felvonultatását, a szerző sok esetben még az olvasó képzeletére és fantáziájára bízva az elemzési alternatívákat.

A továbbiakban a képzelet és a fantázia világát hátrahagyva a fotók kvantitatív és kvalitatív tartalomelemzésére vonatkozó paramétereket ismerhetjük meg. Előbbi a vizuális elemek elkülönítésén, az előfordulási gyakoriságok számszerűsítésén, a mennyiségi analízisen alapul, míg utóbbi a fotók rejtett jelentésrétegeinek, mély struktúráinak feltárására fókuszál. A fotóelemzést kiválóan keretbe foglalják a kvantitatív tartalomelemzésnél figyelembe vett szempontok, valamint a fotók szemmel nem feltétlenül látható tartalmának feltárására irányuló, a kvalitatív tartalomelemzésre alapozó hermeneutikai, szemio-

lógiai és strukturalista irányzatok.

Az elemzéseket elősegítő kritériumrendszerek érvényre jutásához a szerző részletesen és példákkal alátámasztva tárgyalja a fotóinterjú különböző technikáinak alkalmazhatóságát a társadalomtudományi kutatások között. A témakör felépítése őrzi logikusságát, hiszen a fotóinterjú technikáinak strukturálása és bemutatása a kutatói aktív szerepvállalás vagy a háttérbe szorulás figyelembe vétele alapján történik. A fotóinterjú elméleti és módszertani hátterének bemutatásánál – noha a témakör lehetővé tenné – a kötet kevésbé használja a kvalitatív kutatómódszertan terminológiáját, bár a fotóinterjú módszere értelmezhető és kivitelezhető e paradigma szerint is. Az utolsó fejezet a vizuális szociológia elméleti inspirációival foglalkozik, megfelelően keretbe foglalva az előző részeket.

A könyv részletes szakirodalmi bázisra épül. Az illusztrációk jegyzéke, valamint a név- és tárgymutató is a felhasználóbarát jelleget erősítik. A kötet végén a szerző saját fotói találhatóak, amelyek az olvasót a megismert teóriák és módszertani lépések kipróbálására inspirálhatják.

A kötet mindazoknak ajánlható, akik érdeklődnek a társadalomtudományi kutatások módszertana iránt, de haszonnal és örömmel forgathatják azok is, akik intellektuális körutat kívánnak tenni a vizuális szociológia és a fényképezés világában. (*Piotr Sztompka: Vizuális szociológia. A fényképezés mint kutatási módszer. Gondolat Kiadó–PTE Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék, Budapest – Pécs. 212 p.*)

Sántha Kálmán

PhD, főiskolai docens
Kodolányi János Főiskola
Neveléstudományi Tanszék

Kutatóegyetemek vezetése: egy szőke nő értekezése

Amanda Goodall szőke és csinos; pályáját modellként kezdte. A felsőoktatásban dolgozó és kutató professzorok nagyon fogják szeretni. De nem (csak) az előbbi attribútumok miatt, hanem azért, amit és ahogyan írt. Dr. Goodall egy szokatlan karrier után, jelenleg Leverhulm Fellow a Warwick Business Schoolban (University of Warwick, Egyesült Királyság), és könyvének témája a kutatóegyetemek vezetésének problémája, amelyet rendkívül felkészülten, kiterjedt adatgyűjtésre támaszkodva, élvezetesen tárgyal, és mutatja be azt, amit már sokan, sok helyen felfedeztek, és anekdotaszerűen elmondtak, de tudományos alapossággal még nem jártak körül, és nem igazoltak. Könyvének üzenete egyszerű (136.): „A kutatóegyetemeket briliáns tudósoknak kell vezetniük nem csupán tehetséges vezetőknél.”

A könyv nyolc fejezetből, hat mellékletből, irodalomjegyzékből és egy összevont tárgy- és névmutatóból áll. Az első fejezet bemutatja a könyv vizsgálódásának tárgyát, és megfogalmazza Goodall kutatásának alapfeltevését (2.): „a világnak szüksége van kiemelkedő kutatóegyetemre, és ebből következően számít az, hogy ki vezeti ezeket az egyetemeket.” A kutatóegyetemek ugyanis számos jól dokumentált intellektuális externáliát (és nem intellektuális externáliákat is, mint például munkalehetőségeket) teremtenek, amelyeknek pozitív hatásuk van a gazdasági növekedésre. Az egyetemi oktatás ugyanakkor egyre globalizáltabbá válik, ahol egyre élesebb verseny bontakozik ki az egyetemek között. Ez a verseny előtérbe helyezte az egyetemi vezetés kérdését is. A könyv választ kíván adni arra a sokszor követett, de hibás gyakorlatra

is, amely a „hivatásos vezetőkben”, menedzserekben látja a kiutat. A könyv alapgondolata, amelyet a későbbi fejezetekben bizonyít, hogy a kutatóegyetemeknél, ahol az alkalmazottak többsége szakértő, az egyetem hosszú távú teljesítménye szempontjából előnyös olyan vezetőket kinevezni, akik szintén a terület szakértői. A könyv annak a hipotézisnek az igazolásából áll, hogy *a kutatóegyetemek teljesítményét egy kutatásban jártas („kutató” típusú) vezető nagy valószínűséggel eredményesebben fogja pozitív irányba befolyásolni, mint egy „menedzser” típusú vezető, ha rendelkezik a vezetéshez szükséges hatalommal.* Természetesen itt fontos hangsúlyozni, hogy egy statisztikai kapcsolatról van szó. A „kutatónak” a kutatási területén kívüli ismeretekkel és képességekkel is rendelkeznie kell, és nem arról van szó, hogy *minden* kiváló kutatóból kiváló vezető lesz, a kutatási kiválóság csak megnöveli annak esélyét, hogy ez így fog történni.

A szerző szerint ez az első olyan tanulmány, amely a fentiekben vázolt kérdést empirikus adatokkal bizonyítja. A második fejezetben a világ legjobb egyetemei közel négyszáz vezetőjének idézettségi adatait elemzi az *ISI Web of Science* adatbázis alapján, azzal a következtetéssel, hogy *a magasabbra rangsorolt intézményeket olyan kutatók vezetik, akiket többször idéznek.* A legjobb gazdálkodástudományi iskolák (business school) 138 dékánjának publikációs adatainak elemzésével a harmadik fejezetben mutatja be a *Financial Times* MBA-rangsora és a dékánok idézettségi adatai közötti korrelációs kapcsolatot (*magasabb idézettség magasabb rangsorral jár együtt a gazdálkodástudományban is*). Az Egyesült Királyság 157 tudományos rektorhelyettesének (Vice Chancellor) adatait és a brit kutatási felmérések eredményeit (RAE – Research

Assessment Exercise) felhasználva a negyedik fejezetben *longitudinális adatok alapján bizonyítja, hogy az intézmény kutatásának minősége javul néhány évvel az után, hogy egy kompetens kutató lett kinevezve mint rektor (vagy tudományos rektorhelyettes), és ez pozitívan hat vissza az egyetem rangjára.* Goodall arra is mutat példát, hogy *a kutatási kiválóság pozitívan korrelál az oktatás minőségével.* Az ötödik fejezetben bemutatott *szakértői vezetés négy pillére (hibetőség, szakértelem, teljesítménysz tenderd és jelzés)* egyetemi vezetőkkel (hasonlíthat amerikai és angol) és a vezetők kiválasztásában részt vevő személyekkel (tizenkét fő) készített interjúkon alapulnak. E négy összefüggő kategória magától értetődő: a magasra törő intézmények vezetőinek hitelesnek kell lenniük, rendelkezniük kell megfelelő szakértelemmel, amellyel megfelelő teljesítménykövetelményeket állapítanak meg az intézményre nézve, és egyúttal jelzik az oktatóknak a kutatás fontosságát. A hatodik fejezet az egyetemi vezetők kiválasztásának kérdéskörével foglalkozik. Goodall bizonyítékot talált arra, hogy *vezetők azért is kerülnek kiválasztásra, mert alapvetően különböznek az elődjüktől.* Második, kvalitatív adatelemzésen alapuló megállapítása kimondja, hogy *a vezetőkiválasztás nagymértékben tetszőleges, és nem köthető az intézmény stratégiájához.* A

A magyar orvosi nyelv tankönyve

A nagyon szép küllemű, kétségtelenül hézagpótló könyvet huszonegy szerző írta, akik foglalkozásukat tekintve sokféleek (író, fordító, könyvtáros, nyelvész, orvostörténészek, szerves kémikus, állatkísérletes kutató, anatómus, belgyógyász, sebész, szülész-nőgyógyász stb.). Ami közös bennük: mindnyájan

hetedik fejezet a szakértői vezetők kérdéskörét kiterjeszti a sportra (NBA – Nemzeti Kosárlabda Szövetség), a szakmai szolgáltató szervezetekre (jogászok, építészek, konzultánsok, számviteli szakértők) és a művészetekre. A fejezet üzenete az, hogy például az NBA kosárlabdaedzői sikerhez a sikeres NBA játékosok múlt nagymértékben hozzájárul: *sikeresebb játékosok múlt sikeresebb edzői pályával jár együtt.* A nyolcadik fejezet összefoglalja a könyv főbb megállapításait, és kifejti, hogy nézete szerint kik profitálhatnak a legtöbbet a könyvből.

A szerzőhöz hasonlóan én is csak remélni tudom, hogy a társadalomtudományok kutatói, a politikusok és döntéshozók, az egyetemi oktatók, az egyetemi szenátusok tagjai és vezetői Magyarországon is olvasni fogják Dr. Goodall tanulmányát. A mellékletek az elemzésekben felhasznált adatokat mutatják be, illetve egy tanszékvezető megszívlelendő túlélési tanácsait ismertetik (6. melléklet). (*Amanda H. Goodall: Socrates in the Boardroom: Why Research Universities Should Be Led by Top Scholars. Princeton, NJ: Princeton University Press, 2009, ISBN 978-0-691-13800-8, 183 p.*)

Vastag Gyula

az MTA doktora, egyetemi tanár
Budapesti Corvinus Egyetem

kiváló szakemberek és sokat tesznek a magyar nyelvért.

Karádi István, Szollár Lajos, Tulassay Tivadar és Vizi E. Szilveszter professzorok írtak szívélyes köszöntőket, majd Bősze Péter, a könyv szerkesztője írta a bevezetőt.

Az első fejezetet Jókai Anna, Bősze Péter, Keszler Borbála, Kiss Jenő és Buvári Márta alkották *Parányi nyelvészet orvosoknak, biológusoknak (amit a nyelvről illik tudni)* címmel.

A Kossuth-díjas író fejezetében a nyelvművészetéről, nyelvbüvészetről adja közre gondolatait. Bősze professzor a nyelvről és a magyar nyelvről ír, „ahogy az orvos látja”. Egyik fő gondolata, hogy ahogy szervezetünk működését ismernünk kell, a nyelvünkről is kell tudnunk egyet s mást. Keszler Borbála a magyar helyesírás történetéről ad áttekintést. Kiss Jenő a magyar nyelv ügyéről és a Magyar Tudományos Akadémiáról közli gondolatait. Ezután Buvári Márta a magyar szókinccs eredetéről és a szóalkotás módjairól ír.

A második fejezet (*Az orvosi szaknyelv története és jelene*) szerzői Magyar László András, Keszler Borbála, Grabarits István, Kapronczay Károly, Kapronczay Katalin és Bősze Péter. Míg Magyar László András az európai, addig Keszler Borbála a magyar orvosi nyelv történetét tárgyalta. Grabarits István a gyógyszerkönyvek születését foglalta össze. Kapronczay Károly a magyarországi orvostörténet-írás történetéről ír, megemlítve Pólya Jenő 1942-ben megjelent 627 oldalas könyvét, *Az orvostudomány regényét* is. Kapronczay Katalin a magyar nyelvű orvosi szakirodalomról, Bősze Péter pedig a magyar orvosi nyelv megőrzéséről és fejlesztéséről írt fejezetet.

A harmadik könyvfejezetet (*Tudományos közlemények, könyvek, előadások*) Bertók Lóránd, Fehér János, Bősze Péter, Palkovits Miklós, Sztrihá László, Vécsei László, Gaál Csaba és Bősze Péter írták. Bertók professzor fejezete címében felteszi a kérdést: lehet-e, érdemes-e, és kell-e magyarul írni, és megad-

ja a választ: lehet is, érdemes is, kell is a magyar nyelvet használni, még ha ez többletmunkával jár is. Fehér János, az *Orvosi Hetilap* főszerkesztője lapjának, a világ egyik legrégebb orvostudományi folyóiratának kezdeteiről és Markusovszky Lajos érdemeiről ír. Bősze Péter a tudományos közleményekről általános ismereteket ad át az olvasónak. Palkovits Miklós a könyvtárak és a világháló szerepét elemzi az irodalomkeresésben, majd az etikai kérdésekkel foglalkozik. Gaál Csaba a könyvszerkesztést tárgyalja, szerinte sok tanulás és önképzés után válhat egy jó szakember jó könyvszerkesztővé. Palkovits Miklós a tudományos tevékenység mérésével, például a hatásmutatóval (impaktfaktorral) és a Hirsch-indexszel foglalkozik. A következő alfejezeteket Bősze Péter írta a tudományos könyvek és folyóiratok nyilvántartási rendszereiről és a tudományos előadásokról.

A negyedik fejezet (*Nyelv helyességi kérdések az orvosi irodalomban*) Balázs Géza, Donáth Tibor, Nyitrai József, Mitsányi Attila, Hajtman Béla, Bősze Péter és Laczkó Krisztina munkája.

A könyvben számos ábra (például híres személyiségek képei, sok folyóirat és könyv borítója, szép könyvillusztrációk) látható. A kötet végén név- és tárgymutató található. (*Bősze Péter szerkesztő: A magyar orvosi nyelv tankönyve. Budapest: Medicina Könyvkiadó, 2009, 399 p.*)

Gáspárdy Géza

kutató, Országos Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutatóintézet